

Investeren in participatie

‘Het maakt je rijker’

School één wilde een ouderraad, school twee wilde werken met klassenraden en school drie had plannen voor gesprekken tussen leerlingen en teamleiders. Een jaar later maken ze de tussenbalans op: heeft de ouder- en leerlingparticipatie een impuls gekregen?

De VO-raad deed vorig jaar een oproep voor een actie-onderzoek: welke scholen willen onder deskundige begeleiding de participatie van ouders en leerlingen verder ontwikkelen? Drie scholen reageerden: de Jacobus Fruytier scholengemeenschap locatie Rijssen, het Maaslandcollege te Oss en het Trinitas Gymnasium uit Almere.

In VO-magazine nummer 3 stelden drie schoolleiders van deze scholen zich voor en vertelden ze over de dilemma's die speelden op hun scholen. De scholen wilden respectievelijk een ouderraad, een klassenraad en gesprekken tussen

leerlingen en teamleiders opzetten. Alle scholen zijn daar in drie sessies onder begeleiding van onderzoeksbureau Wisselwerkers mee bezig geweest. Hoe is het ze vergaan?

Even terug naar het begin: waarom hebben jullie meegedaan aan dit project?

Ineke Voortman, directeur onderwijs Jacobus Fruytier scholengemeenschap: “Ouders vinden van alles en een ouderraad biedt kansen om meer met hen in gesprek te komen.”

Noortje Schadenberg, afdelingsleider tto 2 en 3, Maaslandcollege: “Uit gesprekken met collega-docenten en afdelingsleiders kwam naar voren dat wat wij doen, meer moet aansluiten bij wat de leerlingen willen. We wilden niet alleen samen met de leerlingen evalueren, maar ze ook als klankbord gebruiken voor nieuwe plannen die we hebben. Zo zijn de klassenraden ontstaan.”

Merijn Sprenger, rector Trinitas Gymnasium: “Als we met leerlingen in gesprek kwamen, was dat acht van de

‘Ik had niet durven dromen dat ze met dit soort thema's op de proppen zouden komen’

Noortje Schadenberg, afdelingsleider tto 2 en 3, Maaslandcollege

tien keer pas als er ellende was. Dan stond je al tegenover elkaar. Door regelmatig met elkaar in gesprek te gaan, ben je er op tijd bij en haal je het uit de crisissfeer. Daarom wilden wij structurele gesprekken organiseren tussen leerlingen en teamleiders.”

Hoe zijn jullie te werk gegaan?

Schadenberg: “We hebben op onze school zes afdelingen en wilden per afdeling een klassenraad. Mentoren zijn toen leerlingen gaan werven. In iedere klas twee, zeventig in totaal. Uit sommige klassen moesten we de leerlingen er met de haren bijsleepen, maar in een heleboel klassen was de belangstelling zo groot dat de mentoren verkiezingen moesten organiseren. We hebben een middag gepland om te vragen wat de leerlingen willen. We sloten de dag feestelijk af met taart en drinken. Zo was het een symbolische aftrap.”

Sprenger: “Het was de bedoeling dat één of twee leerlingen per klas op jaarlaagniveau twee keer per periode in ➤

gesprek zouden gaan met de teamleiders. Eens in de vier of vijf weken dus, maar dat hebben we niet gehaald dit jaar. De cyclus staat nog niet helemaal; daarom gaan we de gesprekken nu van tevoren op de agenda zetten. Het idee was ook om niet telkens met dezelfde afgevaardigden te zitten, maar steeds nieuwe leerlingen te vragen. Dat is niet gelukt. We hebben afgesproken toch met vaste vertegenwoordigers te werken. Het ontwikkelen van goede gespreksvaardigheden bij de leerlingen kost tijd en daarom is die vorm toch beter.”

Voortman: “Op afdelingsniveau hebben we eerst gepraat over welke rol we van ouders verwachten. Ook hebben we negen ouders benaderd om mee te denken over hoe de ouderraad eruit moet gaan zien. We hebben nagedacht over het profiel van de mensen die erin plaatsnemen. Een gelijke verdeling tussen onderbouw en bovenbouw vinden we belangrijk, aanwezigheid van mannen en vrouwen, en vertegenwoordiging van de twee plaatsen waar onze leerlingen voornamelijk vandaan komen. Het Jacobus Fruytier is een reformatorische school en onze doelgroep bestaat uit leden van zes kerken. We waren ook op zoek naar een afspiegeling van de kerken in de ouderraad. Ik schat in dat een aantal ouders die hebben meegedacht, daadwerkelijk in de ouderraad gaan en een aantal niet. We zijn nog aan het nadenken of we de plekken zullen invullen op basis van motivatiegesprekken of dat we een andere invulling kiezen.”

‘Alle docenten waren kapot nadat ze een uur met de leerlingen aan tafel hadden gezeten’

‘Veel zaken die in het onderwijs vanzelfsprekend zijn, zijn dat voor de buitenwereld helemaal niet’

Wat is er uit de ontwerpessies gekomen?

Sprenger: “De leerlingen hebben gesproken over interactie met docenten, communicatie, veiligheid en kritische evaluatie. Ze zeiden bijvoorbeeld dat ze niet wisten wat er met hun feedback gebeurde. Een bepaalde jaarlaag vertelde dat de toetsdruk in specifieke weken heel hoog is. Met meer afstemming binnen de teams proberen we dat te veranderen. Die jaarlaag heeft nu het gevoel dat we ermee bezig zijn.”

Voortman: “Ouders zijn in twee groepen gaan nadenken. Zij kwamen met behoeften die wij als school ook hebben. Het ging over normen en waarden, sociale media, een gezonde levensstijl en onderwijsinhoudelijke zaken. Ik had echt het gevoel dat er een groep mensen zat die niet de eigen belangen diende, maar breder wilde kijken. Het heeft geholpen dat we transparant en kwetsbaar waren over vraagstukken die spelen binnen onze school. Daardoor ontstond begrip.”

Schadenberg: “We hebben de leerlingen uitgelegd dat ze niet voor hun eigen gewin in een klassenraad zitten en ook niet omdat meneer Jansen niet goed lesgeeft, maar voor het grote geheel. Brugklassers hebben we uitgedaagd om vanuit examenklasperspectief te denken en omgekeerd. De leerlingen wilden een snoepautomaat, maar ook meer praktijk in de vakken, de mogelijkheid om hun eigen leerroute uit te stippelen en ruimte om andere talenten te ontwikkelen.”

Kwam dat overeen met jullie verwachtingen?

Voortman: “Ouders kunnen kritisch zijn en willen graag meedenken over bepaalde thema’s. Over telefoonbeleid bijvoorbeeld bestaan zoveel verschillende meningen... De bijeenkomsten moesten niet alleen een plek worden om te klagen. Dat is ons goed gelukt. Ouders kregen de ruimte om mee te denken. Het was wel spannend hoe dit zou uitpakken. Hoe verhoudt zich dit tot de koers van de school? Maar de ouders bleken reëel: wat voor de school is, blijft bij jullie. Zodra je de dingen uitlegt, vallen ook bij ouders de kwartjes.”

Schadenberg: “Ik was positief verrast. Dat leerlingen met de snoepautomaat op de proppen zouden komen was natuurlijk wel de verwachting, maar ik was van tevoren bang dat ze alleen maar met snoepautomaatachtige dingen zouden komen. Onze vwo’ers zeiden dat ze zeven lessen per dag alleen maar uit boeken leerden. Dat vonden ze echt niet tof. Ze wilden vaker iets met hun handen doen. Ik had niet durven dromen dat ze met dit soort thema’s

op de proppen zouden komen. Ze zijn veertien of vijftien jaar, petje af hoor.”

Waar zijn jullie tegenaan gelopen?

Schadenberg: “Een goed gesprek met een klassenraad voeren is moeilijker dan je denkt, omdat je er andere vaardigheden bij nodig hebt dan in je werk als docent. Je wilt leerlingen als gelijken behandelen en niet belerend overkomen. Dat botst met de traditionele docent-leerlingrelatie. Alle docenten zeiden achteraf dat ze kapot waren nadat ze een uur met de leerlingen aan tafel hadden gezeten.”

Sprenger: “Bij ons reageerden de leerlingen wisselend op de gesprekken. Ze vinden het goed dat ze mogen meepraten en serieus worden genomen. Maar sommige leerlingen zaten er helemaal niet op te wachten. Ze moesten een rol pakken die ze niet leuk vonden en voelden zich daar ongemakkelijk bij. Wij zien het als onderdeel van de persoonlijke ontwikkeling van leerlingen. Ze moeten vaardigheden ontwikkelen, anderen vertegenwoordigen en niet alleen voor zichzelf opkomen. Voor een aantal leerlingen ligt dat buiten hun comfortzone. Bij docenten bestaat angst om rechtstreeks met de klas in gesprek te gaan. Daarom moeten we een veilige omgeving creëren.”

Waarom is participatie zo lastig?

Sprenger: “De mensen op school moeten zich kwetsbaar opstellen. We moeten openstaan voor opmerkingen over zaken die we niet goed doen. Voor leerlingen is het lastig omdat ze bang zijn dat ze later straf krijgen als ze kritiek geven. Ze zijn afhankelijk van de docenten en vrezen voor een strengere nagekeken proefwerk. Docenten zijn angstig omdat zij bang zijn voor kritiek, terwijl zij het gevoel hebben dat zij hun statuut moeten houden voor de klas.”

Schadenberg: “Het is geen urgent probleem: er zijn altijd andere zaken die wel meteen aandacht vereisen. En je hebt lef en wilskracht nodig. Je moet wel bereid zijn te

investeren om een structuur te bouwen en daarmee de cultuur om te buigen.”

Voortman: “Scholen worden nogal overvraagd. Dit is weer een ding erbij. Heb je de faciliteiten ervoor, hoe zet je dit weg in de agenda? Daar moet je dan weer ruimte voor maken.”

Sprenger: “Het verbaast me dat maar drie scholen zich hiervoor hebben aangemeld. Natuurlijk hebben we het op papier allemaal keurig geregeld, maar is dat het doel of wil je werkelijk iets veranderen? Ik denk het laatste. Daar zouden we ons met z’n allen meer door moeten laten leiden.”

Hoe zorgen jullie ervoor dat ouder- en leerlingparticipatie verankerd raakt in de school?

Schadenberg: “Het is belangrijk dat de klassenraad op een vast moment plaatsvindt, want dan wordt het onderdeel van het ritme. De rol van de begeleidend docent is daarbij heel belangrijk, die kan voor continuïteit zorgen. En de leerlingen houden ons scherp. Ik had maandag nog geen uitnodiging voor de bijeenkomst vrijdag gestuurd en toen kwamen ze langs om te vragen of het wel doorgaat.”

‘Er zat echt een groep ouders die niet de eigen belangen diende, maar breder wilde kijken’

Voortman: “We gaan in ons rooster vijf vergaderingen met de ouderraad inplannen. Daar schrijven we over in onze nieuwsbrief en dat communiceren we naar onze docenten. En als je iets zegt, moet je het ook doen. Je hebt er ook echt iets aan. Het maakt je rijker, je hoort meer, je krijgt adviezen en oplossingen. Het geeft je een ander perspectief op je eigen denkkader. Veel zaken die in het onderwijs vanzelfsprekend zijn, zijn dat voor de buitenwereld helemaal niet. Tegelijkertijd heeft het ook te maken met mijn persoonlijke agenda. Ik had echt voor mezelf besloten: hier ga ik tijd voor vrij maken. Die innerlijke keuze heeft me geholpen. Als je open, eerlijk en transparant bent, heb ik geleerd, komt dat ook terug van de andere kant. Zo ontstaan mooie dingen.”

HOE GAAT HET VERDER?

De Monitoringscommissie goed bestuur, die de naleving van de Code Goed Onderwijsbestuur VO monitort, evalueert en stimuleert, zal dit onderzoek gebruiken om met haar aanbevelingen voor actualisatie van de Code ouder- en leerlingparticipatie verder te stimuleren. Daarnaast zal er na de zomer een handreiking verschijnen om ouder- en leerlingparticipatie te bevorderen.